

Mebest

75
JAAR

Is een uitgave van het Bedrijfschap Afbouw.
75^e jaargang nr. 5 2012, oktober,
verschijnt 1x in de twee maanden.
Informatie over: afbouw en afwerking in de nieuwbouw,
renovatie en restauratie.

Basiliek Oudenbosch

Links Een fraaie terrazzovloer moest er komen, omdat anders de lange rokken vies werden. (foto: Henk van der Veen)

Grootse terrazzovloer voor kleine Sint Pieter

Tekst: Jan Willem Kommer

Fotografie: Henk van der Veen, De Vries Terrazzo

Dit jaar is het 100 jaar geleden dat de parochiekerk van de Heiligen Agatha en Barbara tot 'Basilica minor' werd verheven. De Vries Terrazzo was precies op tijd klaar met de restauratie van de terrazzovloer van de Basiliek van Oudenbosch, zoals de kerk inmiddels bekend staat.

Terrazzovloer cadeau

Drie jaar lang heeft de restauratie van de terrazzovloer van de Basiliek van Oudenbosch geduurd. Verwonderlijk is dat niet echt, het is immers een van de grootste aaneengesloten terrazzovloeren die Nederland rijk is. En ook een van de kostbaarste. Voorwaar een genereuze gift van Juliana Agatha Jacoba Lycklama à Nijholt, geboren barones thoe Schwartzberg en Hohenlansberg. Begin 20ste eeuw schonk zij de vloer aan de kerk

omdat de originele ruwe plavuizenvloer haar niet beviel. Die werd makkelijk vuil waardoor na een kerkbezoek de zomen van haar lange rokken telkens smoezelig waren. De barones liet een aantal terrazzieri uit Italië overkomen om de kerk van een nieuwe terrazzovloer te voorzien, compleet met banden en mozaïeken. De Italianen zijn twee jaar bezig geweest. Ze legden een 10 cm dikke betonvloer over de plavuizen en brachten daar de versierde terrazzovloer op aan, 1,5 tot 2 cm dik.

Het lastigst is
vaak het cement

Klein kopietje

Op het moment dat de terrazzovloer werd gelegd, was de kerk zelf nog maar 20 jaar oud. Hij is gebouwd tussen 1867 en 1880, op instigatie van pastoor Willem Hellemons en onder architectuur van Pierre Cuypers. Dat laatste is best bijzonder, want Cuypers staat toch vooral bekend om zijn neogotische gebouwen. Hellemons had echter iets totaal anders voor ogen. De parochiekerk moest naar voorbeeld van de Sint Pieter worden gebouwd; laat renaissance en barok dus. Een exacte kopie werd het uiteraard niet. De voorgevel is aan een andere Romeinse kerk ontleend, de St. Jan van Lateranen. Dat vond Hellemons passender dan het paleisachtige front van de Sint Pieter. En met een hoogte van 60 meter, een lengte van 81 en een breedte van 55 meter breed is de kerk in het destijds nog geen 4.000 inwoners tellende Oudenbosch iets minder groot dan het exemplaar in Rome; 16 keer kleiner om precies te zijn. Evengoed is de Basiliek na de St. Bavo in Haarlem en de St. Willibrordkerk in Amsterdam de grootste kerk die in de 19e eeuw in Nederland is gebouwd.

Nieuwe ingreep

Midden jaren 60-70, zo'n 100 jaren na de bouwperiode dus, vond er een grootscheepse restauratie plaats. De opknapbeurt nam 10 jaar in beslag. Er werden ook wat reparaties aan de terrazzovloer uitgevoerd, maar begin 20ste eeuw was er weer een ingreep nodig. Op zoek naar de juiste aanpak togen de beheerders van de Basiliek naar de Restauratiebeurs in Den Bosch. Daar kwamen ze in contact met Willie de Vries van De Vries Terrazzo. "Ze wilden informatie over het herstel van de scheuren in zowel het terrazzo als de mozaïeken en ook over een nieuw stuk vloer", vertelt hij. Met dat laatste is het bedrijf uit Oss begonnen.

Zoeken naar de juiste kleuren

Achter in de kerk, direct bij de entree, is een soort informatiecentrum ingericht. Dat vroeg om wat meer ruimte, en aangezien de kerkbanken allang niet meer vol zitten, konden ze zeker in dat gedeelte van de Basiliek wel weg. De houten vloeren waar ze op stonden moesten dan wel worden vervangen door terrazzo, om aan te sluiten op de gangpaden en de vloer van de entree. Heikel punt bij zo'n operatie is altijd het kleurverschil. "Het lastigst is vaak het cement", zegt Willie de Vries. "Welke soort cement is er gebruikt en welke kleur had dat? Zijn er pigmenten toegevoegd, en zo ja welke dan en in welke hoeveelheden?" Dingen die lastig zijn te achterhalen, zeker bij een vloer die zeer intensief is belopen en verzadigd is van kaarsvet.

Links Drie jaar heeft de restauratie van de terrazzovloer in beslag genomen. In totaal heeft De Vries Terrazzo 220 m² nieuwe vloer aangebracht en 173 meter scheur gerepareerd. (foto: De Vries Terrazzo)

Rechts boven Het grote mozaïek voor het altaar was ernstig beschadigd. De vloer was er omhooggekomen en had het kunstwerk doormidden gescheurd. (foto: De Vries Terrazzo)

Rechts onder Om de scheur goed te kunnen herstellen werden met precisiegereedschap de steentjes uit het mozaïek gezaagd. (foto: De Vries Terrazzo)

Boven Je kunt nog wel zien dat het mozaïek beschadigd is geweest, maar met een paar jaar vallen de littekens echt niet meer op. (foto: Henk van der Veen)

Rechts Het juiste cement, het juiste marmer, dat is vaak het grote probleem bij restauraties van terrazzovloeren. In de Basiliek in Oudenbosch was dat niet anders. (foto: Henk van der Veen)

Ook is het vaak lastig om het juiste marmer te vinden, zeker bij een vloer die al 100 jaar oud is. “We hadden hier vooral een probleem met het Giallo Siena. Tegenwoordig is het niet meer zo mooi geel, er zit veel wit doorheen. Blijkbaar zitten er veel witte aders in de steen en wordt het niet meer zo goed gescheiden als vroeger.”

Zwevend gelegd

Ondanks de hindernissen lukte het De Vries Terrazzo monsters te maken die het origineel dicht genoeg benaderden om groen licht te krijgen. Aannemer Agtmaal uit Oudenbosch sloopte de oude vloer en bracht een betonvloer aan waar een scheidingenmembraan en vloerverwarmingsbuizen op werden geplaatst. Daar legden Willie de Vries en zijn zoon Roel vervolgens een tussenlaag en de terrazzovloer op. Twee lichte velden met een donker kader eromheen, in totaal zo'n 120 m² groot. De nieuwe vloer is rondom voorzien van kunststof strips zodat hij wel aansluit op het bestaande terrazzo maar toch wat bewegingsruimte heeft. “Dat is belangrijk, met die vloerverwarming eronder. Anders krijg je gegarandeerd scheuren”, zegt Willie de Vries.

Zo'n probleem zit diep, in de ondervloer

Mozaïek cadeau

De volgende opdracht voor De Vries Terrazzo was vergelijkbaar. Ook links voor in de kerk moesten de banken wijken voor een open ruimte.

De bestaande terrazzovloer, drie velden en twee gangpaden, was er zo slecht aan toe dat hij volledig moest worden vervangen. De oude vloer werd tot aan het altaar uitgezaagd waarna De Vries hetzelfde patroon weer teruglegde. De nieuwe vloer is voorzien van een klein mozaïek. "We vonden dat er al bij de eerste twee nieuwe stukken die we hebben gemaakt een mozaïek hoorde, maar daar was toen geen geld voor", zegt Willie de Vries. "Ook bij dit deel was dat zo, maar nu hebben we het aan de Basiliek geschonken."

Hoogteverschillen wegnemen

Of het nu aan de gift aan of aan het vakmanschap van de Ossenaren lag, er volgden nog meer opdrachten. Rechts voorin de kerk moest ook een nieuwe vloer worden gelegd, en de vele scheuren in de bestaande vloeren en mozaïeken moesten gerepareerd. Vooral de scheur in het mozaïek voor het altaar was ernstig. Aan de ene kant van de scheur was de vloer maar liefst 5 cm omhoog gekomen. Zo'n probleem zit diep, in de ondervloer, maar om dat nu allemaal te slopen en opnieuw te maken ging veel te ver. Het hoogteverschil moest dus op een andere manier worden goedgemaakt. De Vries Terrazzo haalde aan beide zijden van de scheur zo'n 5 cm vloer en mozaïek weg. Op die manier kon het hoogteverschil geleidelijk worden overbrugd.

Tegenwoordig is het niet meer zo mooi geel, er zit veel wit doorheen

Vakkundige reparatie

De scheur zelf werd diep ingezaagd en vervolgens uitgekapt. “Dat moet je op z'n minst recht naar beneden doen maar het liefst schuin, zodat de scheur beneden breder is dan boven. Dan kan de vulling zich er niet uitwerken”, aldus Willie de Vries. De scheuren zijn gevuld met een cement met een superplastificeerder erin. Op die manier moeten de reparaties flexibel genoeg zijn om eventuele verdere werking in de ondervloer op te vangen.

Het bovenste gedeelte van de scheur werd opgevuld met korrels. “Die vulling moet je goed verdichten, zodat je zo min mogelijk cement ziet”, legt Willie de Vries verder uit. “En het is zaak om de korrels iets boven het oppervlak te laten uitsteken. Je moet ze immers kunnen afslijpen tot de helft van de korrelgrootte om dezelfde structuur als van de oude vloer naar voren te laten komen.”

Gerestaureerd zoals het hoort

Alles bij elkaar was het repareren van de scheuren, zo'n 170 meter in totaal, een zeer arbeidsintensief werk waar De Vries Terrazzo maanden mee bezig is geweest. Het eindresultaat leverde wel een zeer tevreden opdrachtgever op, die trots is op de gerestaureerde vloer. Zo wordt het grote mozaïek voortaan in al zijn glorie getoond. Het doopvont dat er vroeger op stond, heeft een andere plek gekregen.

Ook De Vries Terrazzo is tevreden over het eindresultaat. “Natuurlijk zie je nog wel iets van de restauratie, maar over twee jaar is dat zo goed als weg”, zegt Willie de Vries. “En zo moet een restauratie ook zijn. Tenminste, deze restauratie. Bij een echt oude vloer vind ik dat je verschil tussen nieuw en oud wel mag zien, maar bij deze vloer niet. Die ligt er pas 100 jaar.”

De oude terrazzovloer links voorin de basiliek was dermate slecht dat hij gesloopt moest worden. De Vries Terrazzo legde er een compleet nieuwe terrazzovloer in, met als extraatje een mozaïek. Een cadeautje van het bedrijf uit Oss. (foto boven: De Vries Terrazzo, foto onder: Henk van der Veen)